

Česká republika (Skupina 1)

Vláda České republiky zcela splňuje minimální standardy pro boj s obchodováním s lidmi. Během sledovaného období vláda vykazovala seriózní a trvalé úsilí v boji proti obchodování s lidmi; Česká republika tudíž zůstala ve skupině 1. Kromě vyšetřování a stíhání většího počtu obchodníků s lidmi a odsouzení většiny z nich k významným trestům odnětí svobody, vláda poskytovala komplexní péči obětem a zahájila přípravy nové národní strategie, která vylepší vládní úsilí v boji proti obchodování s lidmi. Přestože vláda splňuje minimální standardy, neprováděla účinnou kontrolu skupin obyvatelstva nejvíce ohrožených obchodováním s lidmi a dostatečně neidentifikovala domácí ani zahraniční oběti. Vláda nabízela oficiální program poskytování služeb obětem obchodování, nevedla ale komplexní statistiku identifikovaných obětí a celkové poskytnuté pomoci. Soudci a státní zástupci i nadále aplikovali paragraf o obchodování s lidmi nerovnoměrně a některé trestné činy obchodování s lidmi posuzovali podle odstavce o kuplířství, což v minulosti vedlo k tomu, že většina odsouzených pachatelů dostala podmíněné tresty. Spolupráce při vyhledávání obětí mezi inspektory práce a policií byla nekonzistentní.

DOPORUČENÍ:

Zvýšit úsilí při vyhledávání obětí mezi nejvíce ohroženými skupinami obyvatelstva s cílem identifikovat domácí a zahraniční oběti a poskytnout jim odpovídající služby. • Důsledně vyšetřovat a stíhat pachatele podezřelé ze sexuálního i pracovního zneužívání lidí, aplikovat odstavec o obchodování s lidmi a udělovat významné tresty odnětí svobody. • Zlepšit sběr dat policií, a to včetně specifikace typu obchodování (sexuálního či pracovního zneužívání lidí), a komplexní vedení statistik o identifikovaných obětech, zejména o obětech, které nevstoupí do programu ministerstva vnitra. • Zefektivnit postupy identifikace obětí a způsob řízení speciálních krizových a dlouhotrvajících případů, včetně případů zneužívání dětí. • Zintenzivnit odborné školení státních zástupců a soudců se zaměřením na závažnost těchto zločinů a uplatňování odstavce o obchodování s lidmi TZ s cílem ochránit oběti a udělovat významné tresty. • Proškolení širší řady státních zástupců a soudců tak, aby byli schopni rozeznávat nejrůznější formy obchodování s lidmi a uvědomili si nedůležitost možného souhlasu oběti s vykořisťováním při dokazování trestného činu obchodování s lidmi a aby byli schopni využívat programů na ochranu obětí obchodování s lidmi. • Pokračovat ve školení

odpovědných osob, včetně pracovních inspektorů, policistů a státních úředníků se zaměřením na indikátory identifikace obětí sexuálního a pracovního zneužívání a na vývoj trendů v obchodování s lidmi. • Posílit spolupráci mezi inspektorátem práce a policií s cílem účinně identifikovat možné případy obchodování s lidmi. • Dokončit vypracování a přijetí národní strategie 2020–2023. • Zlepšit přístup k soudně nařízeným restitucím pro oběti obchodování a k odškodnění prostřednictvím občanskoprávního řízení.

SOUDNÍ STÍHÁNÍ

Vláda zvýšila úsilí v oblasti vymáhání práva. Sexuální a pracovní zneužívání lidí je upraveno v odstavci 168 trestního zákoníku, který stanovuje tresty odnětí svobody na dva až deset let. Tyto sankce byly dostatečně přísné, a pokud jde o sexuální zneužívání, byly přiměřené sankcím předepsaným za jiné závažné trestné činy, jako je znásilnění. Některé případy byly stíhány jako trestný čin kuplířství podle odstavce 189 trestního zákoníku a byly uloženy tresty odnětí svobody na šest měsíců až čtyři roky, zákaz obchodní činnosti nebo trest propadnutí majetku. Tyto tresty byly výrazně nižší než tresty uložené podle odstavce 168.

V roce 2019 zahájila policie vyšetřování 20 případů obchodování s lidmi týkající se 24 podezřelých (v roce 2018 bylo vedeno 13 vyšetřování týkající se 15 podezřelých). Úřady stíhaly 21 obviněných podle odstavce 168 (v roce 2018 jich bylo 18 a v roce 2017 jich bylo 16). Soudy odsoudily devět obchodníků s lidmi - a to buď za sexuální zneužívání, nebo za sexuální a pracovní zneužívání (v roce 2018 to bylo 16 odsouzených, všichni za sexuální zneužívání, a v roce 2017 to bylo devět odsouzených za sexuální a pracovní zneužívání); všichni pachatelé byli Češi. Soudy odsoudily jednoho obchodníka s lidmi k trestu odnětí svobody na čtyři roky a sedm obchodníků k trestu odnětí svobody v rozmezí od pěti do 15 let. Jednomu odsouzenému obchodníkovi soudci trest odnětí svobody odložili. Kromě toho krajský soud v listopadu 2019 odsoudil pět pachatelů, tři za obchodování s lidmi a dva za související trestné činnosti vydírání a kuplířství, za organizování obchodování s lidmi v České republice a už ve Spojeném království, které zahrnovalo sexuální i pracovní zneužívání. Tři pachatelé odsouzení za obchodování s lidmi dostali tresty šest, devět a 18 let, zatímco dva odsouzení za vydírání a kuplířství dostali tresty od 18 do 24 měsíců. Rozsudek nebyl na konci sledovaného období pravomocný. Policie vyšetřovala 37 případů kuplířství (v roce 2018 jich bylo 34); nebylo jasné, zda se některý z těchto případů týkal trestných činů souvisejících s obchodováním s lidmi. Vláda zabavila 2,6 milionů korun (117

300 USD) z majetku podezřelých obchodníků s lidmi. Pro srovnání, v roce 2018 to bylo 26 000 korun (1 170 USD). Úřady spolupracovaly se zahraničními vládami na třech probíhajících mezinárodních vyšetřováních, jejichž výsledkem bylo 15 zatčení, osm stíhání, pět odsouzení a 20 identifikovaných obětí v České republice a ve Spojeném království. Styčný policejní důstojník přidělený českému velvyslanectví v Londýně úzce spolupracoval s hostitelskými vládními úředníky na několika případech obchodování s lidmi, které se týkaly českých občanů. Pomáhal také se školením a asistoval konzulárním úředníkům při prověřování ukazatelů obchodování s lidmi mezi žadateli o české občanské služby.

NCOZ (Národní centrála proti organizovanému zločinu) a její odbor obchodu s lidmi a nelegální migrace byla hlavní vyšetřovací agenturou pro potírání zločinů spojených s obchodováním s lidmi v rámci národní policie a dohlížela na případy obchodování s lidmi spojené s organizovaným zločinem; krajská policie byla odpovědná za případy menšího rozsahu na lokální úrovni. Specializovaný státní zástupce, tzv. národní korespondent pro trestné činy obchodování s lidmi a domácího násilí na Nejvyšším státním zastupitelství metodicky vedl státní zástupce, kteří se specializují na případy spojené s obchodováním s lidmi na krajských státních zastupitelstvích. Krajská policejní ředitelství většinou věnovala své omezené zdroje na boj proti jiným druhům trestné činnosti, zejména trestným činům, u kterých se předpokládá, že bude snazší je vyřešit a dosáhnout odsouzení pachatele. Orgány činné v trestním řízení uvedly, že se snadněji identifikují případy sexuálního zneužívání než případy pracovního zneužívání. Soudci a státní zástupci potvrdili, že bylo značně obtížné prokázat, že mnoho případů pracovního zneužívání bylo více než jen případy jednoduchých podvodů, protože obchodníci s lidmi často používali skryté donucovací prostředky. Odborníci potvrdili, že státní zástupci a soudci řešili případy obchodování s lidmi nerovnoměrně, a to částečně kvůli nedostatečné znalosti tohoto trestného činu; podle hodnocení GRETA článek 168 výslovně nestanovuje, že by souhlas oběti, vedoucí k následnému zneužívání, měl být vnímán jako irelevantní, což může být důvodem často rozdílné aplikace zákona. Odbor obchodu s lidmi školil policisty, migrační úředníky, styčné důstojníky zabývající se problematikou menšin, státní zástupce a pracovní inspektory; každého půl roku pořádala Justiční akademie školení pro státní zástupce a soudce. Odborníci zaznamenali různý stupeň spolupráce mezi policií a inspektory práce v různých regionech a potřebu posílit odbornou přípravu inspektorů v oblasti indikátorů pracovního zneužívání lidí. V listopadu 2019 inspektorát práce zorganizoval školení ve spolupráci s odborem obchodu s lidmi

pro inspektory práce, které se zaměřili na osvědčené postupy spolupráce mezi policií a inspektory práce. Národní inspektorát práce provedl 8 532 inspekci a identifikoval 4 342 nelegálně zaměstnaných osob (v roce 2018 to bylo 4 580 osob), neodhalil ale žádné oběti obchodování s lidmi. Žádný státní úředník nebyl vyšetřován, stíhán ani odsouzen za to, že by se podílel na trestných činech spojených s obchodováním s lidmi.

OCHRANA

Vláda pokračovala v poskytování ochrany obětem obchodování. Jediným oficiálním zdrojem údajů o počtu identifikovaných obětí a poskytnuté ochraně obětí zůstal Program podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi ministerstva vnitra; neexistovaly oficiální statistiky obětí, které se rozhodly do programu nevstoupit. Sběr policejních údajů se zaměřoval spíše na pachatele než na oběti; a navíc příliš široká definice oběti podle policejních předpisů ztěžovala sběr přesných údajů o obětech. V roce 2019 vstoupilo do programu 15 nových obětí (11 mužů a 4 ženy), což je pokles ze 17 v roce 2018 a 24 v roce 2017. Mezi oběti vedenými v programu bylo šest lidí z Filipín, jeden ze Slovenska a osm občanů České republiky. Policie odhalila 11 obětí, které vstoupily do programu, a nevládní organizace odhalily čtyři oběti. V roce 2019 poskytly vládou sponzorované nevládní organizace služby nebo jinou podporu 259 obětem nebo potenciálním obětem, což je výrazný nárůst ze 180 v roce 2018 a 137 v roce 2017. Ministerstvo vnitra distribuovalo policii a dalším státním úředníkům příručku, která popisovala ukazatele obchodování s lidmi mezi zranitelnými skupinami obyvatelstva pro efektivnější identifikaci obětí. Ministerstvo také vyvinulo karetní verzi dodávanou regionální policii; pozorovatelé nicméně poznamenali, že v příručce chybí jasný systematický postup pro identifikaci obětí nebo jejich předání odpovědným službám. Nevládní organizace zmínily, že nedochází k úspěšnému odhalování potenciálních obětí obchodování s lidmi umístěných ve vazbě, což by mohlo vést k jejich penalizaci za protiprávní činy, které je donutili spáchat obchodníci s lidmi. Přestože se vláda snažila identifikovat zahraniční oběti pracovního zneužívání mezi rostoucím počtem nelegálně zaměstnaných cizinců ze zemí mimo EU, odborníci konstatovali stále přetrvávající nedostatky.

V rámci Programu stát poskytoval obětem prostřednictvím nevládních organizací lékařskou péči, psychologické a krizové poradenství, bydlení, právní zastoupení, odborné vzdělávání a další specializované služby oficiálně uznaným zahraničním a českým dospělým obětem obchodování s lidmi, bez ohledu na jejich pobytový

status. Ministerstvo vnitra poskytovalo finance a administrativní dohled jedné nevládní organizaci, která byla primárním implementačním partnerem a která zajišťovala poskytování specializovaných služeb, případně je zajišťovala přes subdodavatelské nevládní organizace. Azylovému domu určenému pro oběti v rámci programu však často chyběla kapacita pro umístění obětí s větším počtem dětí a musely jim proto být nabídnuty jiné varianty pomoci. Účastníkům programu byla poskytnuta 60denní lhůta na rozmyšlenou, po které byla vyžadována spolupráce s policií při vyšetřování, pokud chtěli i nadále zůstat v programu. Výjimku měli pouze lidé s vážnými zdravotními problémy. Vzhledem k tomu, že pomoc v trestním řízení byla nezbytnou podmínkou účasti v programu po uplynutí 60 dní, byly pro tyto služby financované ministerstvem vnitra způsobilé pouze oběti takových činů, jejichž pachatelé čelili obvinění z trestného činu. Oběti mohly z programu kdykoli dobrovolně vystoupit a i nadále měly nárok na služby poskytované nevládními organizacemi, které byly financované ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV); v roce 2019 se jedna oběť rozhodla po vypršení 60 denního období opustit program místo toho, aby pomáhala při vyšetřování. Oběti, které se rozhodly podílet se na stíhání obchodníků s lidmi, měly nárok na bezplatné právní zastoupení a v některých případech na možnost zvolit si pohlaví soudce nebo svědčit prostřednictvím videokonference. Zahraniční oběti přijaté do programu mohly po dobu příslušného vyšetřování, stíhání i soudního řízení obdržet dočasný pobyt a pracovní víza. Oběti se mohli kdykoli rozhodnout pro vládou financovaný návrat do své země původu nebo po ukončení účasti v programu mohly požádat o trvalý pobyt; v roce 2019 získalo trvalý pobyt osm obětí (v roce 2018 to byli dva lidé a v roce 2017 žádný). Oběti, které nebyly ochotny spolupracovat s policií, měly i přesto nárok na sociální služby financované ministerstvem práce a sociálních věcí, včetně bydlení, osobní a telefonické krizové pomoci, sociálního poradenství a rehabilitace, střediska pro děti a mládež a sociálních služeb pro rodiny s dětmi. I přes existenci jedinečného vnitrostátního referenčního mechanismu pro dětské a mladistvé oběti, neexistovaly žádné specializované programy, které by poskytovaly služby speciálně dětským obětem obchodování s lidmi. Odborníci hodnotili postupy identifikace, krizovou podporu a dlouhodobé služby jako nedostatečné. Orgány sociální a právní ochrany dětí rozhodovaly o umístění dětí do ústavů nebo nevládních organizací. Dětským obětem byly poskytnuty sociální služby jako je ubytování, jídlo, oblečení a lékařské a psychologické poradenství a byly financované ministerstvem práce a sociálních věcí.

Ministerstvo vnitra vyčlenilo přibližně 1,6 milionu korun (72 190 dolarů) na program pomoci obětem obchodování s lidmi. Stejnou částku vyčlenilo i v roce 2018; partnerské nevládní organizace celý tento příděl nevyčerpaly. Mezinárodní organizace využila část těchto peněz k repatriaci tří obětí (v roce 2018 to byli také tři oběti). Ministerstvo práce a sociálních věcí financovalo nevládní organizace poskytující sociální služby, a to i obětem obchodování s lidmi, mimo rámec programu ministerstva vnitra. Tři hlavní nevládní organizace zaměřující se na oběti obchodování uvedly spokojenost s financováním a s tím, že během sledovaného období obdržely celou požadovanou finanční podporu nebo dokonce více peněz, než požadovaly. Nicméně uvedly, že financování ministerstva práce a sociálních věcí bylo omezeno na přesně daný rozsah sociálních služeb a jeho způsob rozdělování bránilo dlouhodobému plánování, protože finanční prostředky byly přidělovány pouze jednou za rok a dorazily nejdříve až po začátku fiskálního roku.

Pohraniční policie a azyloví a migrační úředníci občas nedokázali rozeznat indikátory obchodování s lidmi mezi žadateli o azyl, a ne vždy je aktivně prověřovaly při jednání s migranty, včetně těch zadržovaných v detencích. Odborníci zaznamenali, že některé soudy odmítly uznat oběti v zařízeních pro zajištění migrantů, pokud se ve svých původních žádostech o azyl neidentifikovaly jako oběti. Někteří odborníci kritizovali Správu uprchlických zařízení (RFA) kvůli účtování denního poplatku některým migrantům za pobyt v tranzitních zónách, neboť tyto poplatky mohou zvyšovat zranitelnost potenciálních obětí. Správa uprchlických zařízení měla nastavený postup, v jehož rámci by potenciální oběti a další členové ohrožených skupin, kteří by byli identifikováni při přijímacím pohovoru pro žadatele o azyl, byli dobrovolně ubytováni v hlídaném zařízení nebo pokud by byli v bezprostředním nebezpečí, byli by předáni nevládním organizacím; v letech 2017, 2018 a 2019 Správa uprchlických zařízení neidentifikovala žádné oběti v tranzitních zónách.

Oběti mají ze zákona právo domáhat se u soudu odškodnění od lidí, kteří je zneužívali, prostřednictvím občanskoprávních sporů; získání odškodnění bylo ale poměrně vzácné, protože oběti si mnohdy nemohly dovolit poplatky za právní zastoupení v soudním řízení. Aby bylo možné požadovat odškodnění za poškození občanských práv, zákon vyžaduje prokázání trestného činu spáchaného obžalovaným. Zákon obětem také umožňuje získání náhrad přímo v trestním řízení, i když soudy jen zřídka vydávaly příkaz k poskytnutí náhrad obětem v trestních případech. V listopadu roku 2019 soud přidělil obětem rekordních pět

milionů korun (225 580 USD) v případě týkajícího se mezinárodního obchodování s lidmi; rozhodnutí soudu nebylo finální.

PREVENCE

Vláda pokračovala v úsilí o zlepšení prevence. Ministerstvo vnitra předsedalo meziresortní koordinační skupině, do níž byli zahrnuti zástupci různých vládních ministerstev a agentur, jakož i tři nevládní organizace a mezinárodní organizace. Mezinárodní koordinační skupina se schází dvakrát ročně, aby koordinovala národní úsilí a ve sledovaném období zahájila přípravu národní strategie pro období 2020–2023, kterou vláda plánovala dokončit na jaře roku 2020. Odbor bezpečnostní politiky ministerstva vnitra sloužil jako národní zpravodaj a připravoval komplexní výroční zprávu o trendech a programech. Vláda financovala několik nouzových linek provozovaných nevládními organizacemi, které sloužily k identifikaci a pomoci obětem a potenciálním obětem obchodování s lidmi. Nouzové linky fungovaly ve všední dny a vláda financovala proškolení operátorů zaměřené na správné jednání s oběti. Jedna nevládní organizace vykazala v roce 2019 na své nouzové lince 1648 hovorů a chatů. Prostředky ministerstva vnitra z programu pomoci obětem mohly být využívány i na preventivní kampaně a práci v terénu; vláda financovala jednu nevládní organizaci s cílem vést kampaň zaměřenou na jednotlivce, kterých by se obchodováním s lidmi a vykořisťování mohlo bezprostředně týkat, a na realizaci projektu na zvýšení povědomí o obchodování mezi studenty základních a středních škol. Další nevládní organizace obdržela finanční prostředky na provedení 44 monitorovacích a osvětových cest do oblastí s vysokým potenciálem pro obchodování s lidmi a vykořisťování, zatímco třetí nevládní organizace obdržela finanční prostředky na provedení šesti přednášek na zvýšení povědomí zaměřených na 600 potenciálně zranitelných jednotlivců, jako jsou studenti a důchodci. Ministerstvo práce a sociálních věcí a úřad inspekce práce zveřejňovaly na svých internetových stránkách informace ve více jazycích o právech zahraničních pracovníků, zákonech upravujících zaměstnávání cizinců a informace o českém systému práce a požadavcích na pracovní povolení. Zákon netrestal zabavení pasů zahraničních pracovníků. Zákoník práce zakazoval účtování poplatků za přijetí pracovníků do pracovního poměru Odstavec 342 trestního zákoníku trestal nezákonné zaměstnávání zahraničních pracovníků za zvláště vykořisťujících pracovních podmínek. Inspektoři práce se aktivně zaměřovali na odhalování nelegálního zaměstnávání a ověřovali dodržování pracovních podmínek. V roce 2019 provedli

několik inspekci v pracovních agenturách a identifikovali 111 nezákonných „pseudo agentur“; většina podezření na pracovní zneužívání spadala do činnosti těchto typů agentur. V červenci roku 2019 parlament novelizoval zákon o cizincích a zavedl požadavek, aby státní příslušníci třetích zemí zůstali u stejného zaměstnavatele po dobu alespoň šesti měsíců; nevládní organizace vyjádřily obavy, že toto ustanovení může zvýšit zranitelnost zahraničních pracovníků vůči pracovnímu zneužívání. Vláda aktivně neusilovala o snížení poptávky po komerčních sexuálních aktivitách. Vláda zajistila proškolení 45 konzulárních úředníků, kteří posléze odjeli na zahraniční mise. V listopadu 2018 vláda dočasně zastavila vydávání povolení pro soukromé služební osoby akreditovaných diplomatických pracovníků, protože několik diplomatických domácností porušilo smlouvy s jejich zaměstnanci. Ke konci sledovaného období vláda pouze obnovovala stávající registrace a nevydávala žádné nové registrace.

PROFIL OBCHODNÍKŮ S LIDMI

Během posledních pěti let obchodníci s lidmi vykořisťovali v České republice jak domácí, tak i zahraniční oběti; čeští občané byli zneužíváni i v zahraničí. Obchodníci s lidmi sexuálně vykořisťují v České republice ženy, dívky a chlapce z České republiky, Slovenska, Ukrajiny, Rumunska, Bulharska, Nigérie, Filipín a Vietnamu a také přepravují oběti přes Českou republiku do jiných evropských zemí, za účelem jejich sexuálního zneužívání. Muži a ženy z České republiky, Slovenska, Ukrajiny, Rumunska, Bulharska, Moldavska, Mongolska, Nepálu, Nigérie, Filipín, Ruska a Vietnamu jsou v České republice vykořisťováni nucenou prací, obvykle donucováním založeném na dluzích a dalších způsobech vydírání, a to nejčastěji ve stavebnictví, zemědělství, lesnictví, výrobě a službách, včetně práce v domácnostech. Největší procento identifikovaných obětí v zemi tvořili Češi. Policie vykázala nárůst obětí ze zemí mimo EU. Nevládní organizace uvádějí, že pracovní zneužívání je častější než sexuální zneužívání. Obchodníci s lidmi často vykořisťují romské muže z České republiky k nucené práci a romské ženy z České republiky k sexuálnímu zneužívání a k nucené práci, a to na území České republiky i v jiných zemích, včetně Spojeného království; mnoho obchodníků pracuje v rámci rodinných gangů. Většina obchodníků byli občané České republiky; zahraniční obchodníci se často zaměřovali na najímání obětí ve svých domovských zemích a spolupracovali v organizovaných skupinách s českými občany. Policie opět vykázala nárůst případů „úcelových manželství“, kdy byly české ženy donuceny do falešných manželství s muži ze zemí mimo EU, často

pocházejících z jižní Asie, a poté byly sexuálně nebo pracovně zneužívány. Soukromé, neregistrované pracovní agentury mnohdy používaly klamavé praktiky k náboru pracovníků ze zahraničí i z České republiky. Některé agentury prodávaly svoji registraci nelegálním agenturám či pseudo-agenturám.